

ГОЛОВНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ
У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

МАТЕРІАЛИ СЕМІНАРУ-НАРАДИ:

***«ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ
МІЖНАРОДНИХ КОНВЕНЦІЙ ТА
ДОГОВОРІВ ПРО ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У
ЦИВІЛЬНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ
СПРАВАХ
СУДАМИ УКРАЇНИ»***

Чернігів
2018

Тема: «Особливості виконання міжнародних конвенцій та договорів про правову допомогу у цивільних справах судами України».

1. Порядок та особливості надання міжнародної правової допомоги у цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів.

1.1. Звернення суду України з дорученням за кордон.

1.2. Порядок виконання доручень іноземних компетентних органів в Україні.

2. Порядок та особливості надання міжнародної правової допомоги у цивільних справах щодо визнання та виконання судових рішень.

2.1. Звернення з клопотанням про визнання і виконання за кордоном рішення суду України.

2.2. Питання визнання і виконання іноземних судових рішень в Україні.

3. Особливості виконання Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року та Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року.

4. Міжнародна правова допомога у кримінальних справах відповідно до КПК України. Підстави та порядок зносин.

Мета: підвищення якості оформлення документів, які складаються судовими установами Чернігівської області відповідно до міжнародних конвенцій для отримання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах; зменшення кількості випадків повернення на дооформлення судових документів, які складаються з метою отримання міжнародної правової допомоги на підставі зазначеного міжнародного договору; підвищення обізнаності судів із певними особливостями, пов'язаними із здійсненням міжнародного правового співробітництва відповідно до Конвенції СНД.

Цільова група: судді та працівники Деснянського районного суду м. Чернігова.

1. Порядок та особливості надання міжнародної правової допомоги у цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів.

1.1. *Звернення суду України з дорученням за кордон.*

Порядок надання міжнародної правової допомоги у цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів регламентується Розділом IX Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), Конвенцією про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах (далі – Мінська конвенція), розділом 2 Інструкції про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень (далі – Інструкція).

Відповідно до положень статті 6 Конвенції Договірні Сторони надають один одному правову допомогу шляхом виконання процесуальних і інших дій, передбачених законодавством запитуваної Договірної Сторони, зокрема складання і пересилання документів, проведення обшуків, вилучення, пересилання і видачі речових доказів, проведення експертизи, допиту сторін, обвинувачених, свідків, експертів, порушення карного переслідування, розшуку і видачі осіб, що вчинили злочини, визнання і виконання судових рішень по цивільним справам, вироків у частині цивільного позову, виконавчих написів, а також шляхом вручення документів. ***(Примітка:*** застереження, висловлені Україною під час ратифікації конвенції 1993 року та протоколу до неї 1997 року: Відповідно до положень Закону України від 10 листопада 1994 року під час ратифікації Мінської Конвенції Україна висловила наступне застереження: ***«Україна бере на себе зобов'язання щодо надання правової допомоги в обсязі, передбаченому статтею 6 Конвенції, за винятком визнання і виконання виконавчих написів».***

Відповідно до ч. 1 ст. 80 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року (із змінами і доповненнями) встановлено, що у разі, якщо при розгляді справи з іноземним елементом у суду виникне необхідність у врученні документів або отриманні доказів, у проведенні окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення компетентному органу іноземної держави в порядку, встановленому процесуальним законом України або міжнародним договором України.

Відповідно до положень статті 498 Цивільного процесуального кодексу України у разі якщо в процесі розгляду справи суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, суд України може звернутися з відповідним судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави (далі – іноземний суд) у порядку, встановленому ЦПК або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Вимоги до доручення встановлені статтею 7 Конвенції. При оформленні відповідного доручення в цивільній справі необхідно враховувати також положення ЦПК України, більш детально врегульовано дане питання в розділі 2 Інструкції.

Коли мова йде про необхідність суду України запитати правову допомогу на території країн СНД, то варто оформлювати відповідні **судові доручення за формами, які наведені у додатках 1 та 4 до Інструкції**. *(Чинний текст Інструкції міститься на сайті Верховної Ради України в рубриці «Законодавство» - пошук за реквізитами – Інструкція. В тексті нормативного акту на даний час всі додатки сформовані в форматі WORD, які дуже зручно використовувати в роботі.*

Звертаємо увагу на те, що у разі, якщо суду необхідно одночасно вручити документи особі та провести відносно неї окремі процесуальні дії (допитати, витребувати документи тощо), то судом може бути складено або одне доручення «про проведення окремих процесуальних дій», в якому міститиметься прохання й вручити документи, й провести окремі процесуальні дії. Або ж суд має право скласти 2 окремі доручення. В будь-якому разі, право вибору у такому разі залишається виключно за суддею, який здійснює оформлення доручення.

При складенні судових доручень просимо обов'язково зазначити повністю ПІБ особи, якій необхідно вручити документи чи провести окремі процесуальні дії, а також повну адресу проживання (країна, область, місто, вулиця і т.д.). Якщо суд володіє інформацією про дату народження особи, якій необхідно вручити документи, доцільно вказувати і таку інформацію (така інформація може бути використана, якщо особа не проживає за місцем, вказаним в судових документах, і судом буде здійснюватися її розшук через органи міграційної служби тощо).

Окремо зазначаємо про особливість оформлення судових доручень, якщо особа проживає на території Придністровської Молдавської Республіки.

Відповідно до роз'яснення Міністерства юстиції України положення Конвенції 1993 року і Договору між Україною і Республікою Молдова про правову допомогу і правові відносини у цивільних і кримінальних справах 1993 року діють лише стосовно державних органів Республіки Молдова.

Враховуючи зазначене, доручення про вручення документів відносно особи, яка проживає на території Придністровської Молдавської Республіки, має бути адресоване компетентному суду Республіки Молдова, оскільки, документи, які містять посилання на Придністровську Молдавську Республіку, розгляду не підлягають і повертаються ініціатору.

У зв'язку з чим, у всіх документах необхідно вказувати Республіка Молдова. Це пов'язано із тим, що Придністровська Молдавська Республіка є утворенням невизнаним і самопроголошеним, з яким ні Міністерство юстиції України, ні Міністерство юстиції Республіки Молдова не підтримують правових відносин.

Вимога щодо зазначення у всіх документах Республіка Молдова стосується всіх без виключення документів.

Якщо суду необхідно вручити виклик особі на судове засідання, то до такого доручення долучається відповідний **виклик**, оформлений за формою згідно з додатком 3 до Інструкції. Відповідно до п. 2.1.3. Інструкції у такому виклику особі повідомляється про гарантії імунітету від адміністративної/кримінальної відповідальності у разі її явки до компетентного органу України, передбачені відповідним міжнародним договором. Вказаний виклик-повідомлення друкується на чистих аркушах паперу, без штампів суду.

Коли мова йде про оформлення судом виклику-повідомлення про дату та місце судового розгляду справи, у зв'язку з якою запитується міжнародна правова допомога, варто пам'ятати наступне:

Відповідно до ч. 5 ст. 128 ЦПК України судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за три дні до судового засідання, а **судова повістка-повідомлення – завчасно.**

Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 252 ЦПК України суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у разі звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.

Відповідно до п. 2.2. Інструкції у разі надіслання судом України доручення для виконання за кордоном цивільна справа, у зв'язку з якою складається доручення, призначається до розгляду з урахуванням розумних строків пересилання документів та виконання направленого доручення за кордоном.

Виходячи із вищевикладеного, рекомендуємо визначати дату судового засідання по справі з урахуванням строків пересилання та виконання судового доручення – для Республіки Білорусь це може бути 3-4 місяці, для РФ – не менше 4-6 місяців, Грузія, Азербайджан тощо – не менше 6 місяців.

До пакету документів також долучається бланк підтвердження про вручення документів. Судом України – ініціатором доручення обов'язково заповнюються верхні графи підтвердження: № справи, найменування документів, що підлягають врученню, ПІП отримувача. Інші графи заповнюються судом – виконавцем доручення. Печатка внизу судом України не ставиться.

На окрему увагу заслуговують вимоги Конвенції щодо мови, якою мають бути оформлені документи.

Вимогами статті 17 Конвенції встановлено, що у відношеннях один з одним при виконанні Конвенції Сторони користуються державними мовами Договірних Сторін або російською мовою. Згідно з п.6 Протоколу до вказаної Конвенції у випадку виконання документів державними мовами Договірних Сторін до них додаються засвідчені переклади російською мовою.

Статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» визначено, що чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість

яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Відповідно до листа Верховного Суду України від 12.10.2007 № 6-3/2007 суди загальної юрисдикції, надаючи міжнародну правову допомогу на підставі Конвенції (у тому числі при розгляді питання про визнання і виконання судових рішень у цивільних справах), **можуть визначити один із способів складання документів, пов'язаних із виконанням Конвенції: викладати судові документи (рішення, ухвали, протоколи) російською мовою або, виконуючи їх державною мовою, додавати засвідчений переклад таких документів на російську мову.**

Вимогами ч. 3 ст. 499 ЦПК України передбачено, що судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою відповідної держави, якщо інше не встановлено іншим міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Аналогічна вимога міститься також у п. 2.3. Інструкції.

Разом з тим існує особливість щодо перекладу документів, які мають бути вручені особі, визначена п. 2.3. Інструкції. **Зокрема, у відповідних випадках документи, що підлягають врученню, можуть бути складені або перекладені на ту мову, яку як є підстави вважати, розуміє особа, якій необхідно вручити документи.** Це окремо визначається судом України у дорученні.

При цьому варто звернути увагу на положення ч. 1 ст. 10 Конвенції, де визначено, що запитувана установа юстиції здійснює вручення документів відповідно до порядку, що діє в її державі, якщо документи, що вручаються, написані на її мові або російською мовою або забезпечені завіреним перекладом на ці мови. В іншому випадку вона передає документи одержувачеві, якщо він згодний добровільно їх прийняти.

З огляду на вищезазначене, доручення та документи, які долучені судом до нього, **мають бути викладені російською мовою або супроводжуватися завіреним у встановленому порядку перекладом.** В іншому разі, судом має бути у самому дорученні зазначене прохання вручити документи українською мовою, оскільки є підстави вважати, що особа її розуміє. Але у разі, коли документи, які необхідно вручити особі, не міститимуть перекладу російською мовою, відповідно до статті 10 Конвенції остання може відмовитися їх прийняти. Крім того, трапляються випадки, коли іноземні компетентні органи країн-учасниць Конвенції всупереч вимогам статті 10 Конвенції повертають без розгляду і подальшого виконання доручення українських судів, якщо документи, які необхідно вручити особі, не містять перекладу російською мовою.

Тому акцентуємо увагу на необхідності здійснення перекладу документів. Вимога щодо перекладу документів стосується не лише судового доручення, а й інших документів, які до нього додаються.

Щодо практики, яка склалася в Чернігівській області: судами міста Чернігова готуються пакети документів із засвідченим перекладом на російську мову, а районними судами області (де відсутні перекладачі та установи, які здійснюють переклад) документи складаються одразу російською мовою. Обидва підходи є вірними, однак слід зазначити:

- ГТУЮ не мало випадків повернення судових доручень без виконання з мотивів відсутності перекладу додатків до позовної заяви. Тобто якщо врученню підлягає позовна заява (а більшість документів які вручаються за кордоном стосуються аліментів), то позивач може викласти позов 2 мовами – українською – для матеріалів судової справи і одразу російською – для направлення за кордон – в таких випадках не потребується засвідчений переклад додатків до позовної заяви (а в більшості випадків – це паспорт, ПН, довідка про склад сім'ї, свідоцтво про народження дитини). Однак суд має зшити такий пакет документів та засвідчити підписом судді та печаткою суду. До цього пакету може бути підшита ухвала суду про відкриття провадження у справі та/або виклик особи (на розсуд суду).

Щодо засвідчення документів.

Відповідно до статті 13 Конвенції «документи, що на території однієї з Договірних Сторін виготовлені або засвідчені установою або спеціально на те уповноваженою особою в межах їх компетенції і за установленною формою скріплені гербовою печаткою, приймаються на територіях інших Договірних Сторін без будь-якого спеціального посвідчення».

Вимогами ч. 4 ст. 499 ЦПК встановлено, що судові доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що до нього додаються, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

Відповідно до п. 2.1.6. Інструкції документи, що додаються до доручення, повинні бути оформлені відповідно до законодавства України, засвідчені підписом судді і печаткою суду України в належних випадках. Якщо документ, що надсилається, складається з декількох аркушів, вони мають бути відповідним чином прошнуровані, пронумеровані і скріплені печаткою суду України.

Звертаємо Вашу увагу на недопустимість підпису документів помічником судді, секретарем, керівником апарату тощо. Документи не можуть засвідчуватися печаткою канцелярії, печаткою для довідок тощо.

Таким чином, всі документи без виключення, які надають судом у порядку отримання міжнародної правової допомоги на підставі Конвенції, мають бути засвідчені підписом судді, який складає доручення, та скріплені гербовою печаткою суду. **Нотаріальне посвідчення документів жодним з перелічених вище нормативно-правових актів не передбачено і є зайвим. При виготовленні засвідченого покладу документів в Центрі перекладів**

(будь якій установі перекладу) достатнім є печатка такої установи або перекладача.

Звертаємо увагу на обов'язкове виготовлення документів на чистих аркушах паперу, без використання бланків суду, штампів суду та ін.

1.2. Порядок виконання доручень іноземних компетентних органів в Україні.

Здійснюючи виконання іноземних доручень у цивільних справах, які надходять від компетентних органів на підставі Мінської Конвенції, судам України необхідно враховувати вимоги не лише Конвенції та Протоколу до неї, а й вимоги, встановлені ЦПК України та розділом 3 Інструкції (для цивільних справ).

Спільною особливістю при складанні та виконанні прохань у цивільних справах є вимоги щодо:

- мови документів, складених та/або отриманих в ході виконання іноземних доручень;
- засвідчення документів, складених та/або отриманих в ході виконання іноземних доручень.

Якщо доручення містить прохання про вручення документів, у встановленому чинним законодавством порядку запрошує особу, зазначену в дорученні, для отримання документів.

Суд вручає документи особі, указаний у дорученні, з урахуванням вимог Інструкції.

Ідентифікація фізичної особи здійснюється на підставі паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, повноваження представника юридичної особи встановлюються на підставі установчих документів або довіреності юридичної особи, скріпленої печаткою та підписом її керівника. Засвідчення отримання документів та підпису особи, яка їх отримала, здійснюється у порядку, передбаченому відповідним міжнародним договором України. Якщо інше не передбачено міжнародним договором України, особа, яка отримала документи, ставить свій підпис на копіях документів або на підтвердженні про вручення документа.

Підпис особи засвідчується підписом судді та скріплюється печаткою суду України.

Якщо документи викладені мовою, іншою, ніж передбачено відповідним міжнародним договором України, вони можуть бути вручені особі, лише якщо вона погоджується їх отримати.

У разі вручення виклику до іноземного компетентного органу та за наявності відповідного прохання з'ясовує в особи, якій вручається виклик, намір з'явитися до іноземного компетентного органу у зазначений у виклику час.

У разі отримання іноземного доручення про надання доказів, про виконання інших процесуальних дій або клопотання про визнання та виконання рішення іноземного суду виконує його з урахуванням п. 3.1 Інструкції.

У разі відсутності особи, якої стосується доручення, за адресою, зазначеною у дорученні, **суд України самостійно чи за сприянням головного територіального управління юстиції вживає заходів для встановлення фактичного місця перебування особи.** У випадках, передбачених законодавством, суд України вживає заходів процесуального примусу щодо особи, якої стосується доручення (згідно КПК).

Якщо встановлено місце проживання особи, що перебуває поза юрисдикцією суду України, яким отримано доручення, цей суд у межах відповідної області пересилає доручення для виконання до відповідного суду України, інформуючи про це головне територіальне управління юстиції, від якого надійшло доручення. Якщо ж нове місце проживання розташоване поза межами відповідної області - доручення спрямовується через головні територіальні управління юстиції з повідомленням Мін'юсту.

У разі, якщо документів чи інформації, що містяться в іноземному дорученні, недостатньо для його виконання, суд України невідкладно повідомляє Мін'юст через головне територіальне управління юстиції про необхідність надання додаткової інформації чи документів і може встановити строк для їх надання з урахуванням положень відповідного міжнародного договору. У разі, якщо додаткова інформація і документи не надійдуть у встановлений строк, суд України виконує доручення у тій частині, у якій це можливо, або повертає доручення без виконання.

У разі якщо особа, якій необхідно вручити виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, перебуває під вартою або відбуває такий вид покарання, як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешт, суд надсилає документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, **до адміністрації місця тримання особи,** яка здійснює їх вручення під розписку та невідкладно надсилає розписку і письмові пояснення цієї особи до суду. *Як приклад можна навести випадок вручення судових документів адміністрацією Новгород-Сіверського СІЗО.*

У разі відмови особи отримати виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, представник адміністрації місця тримання особи складає акт про відмову особи отримати виклик до суду чи інші документи і надсилає його до суду.

Суддя на підставі отриманих документів складає підтвердження про вручення (невручення) виклику до суду чи інших документів, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, і надсилає його разом з отриманою від адміністрації місця тримання особи інформацією та іншими документами до головного територіального управління юстиції. У такому разі документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вважаються врученими.

Звертаємо Вашу увагу на документи, які складаються судами під час виконання іноземних судових доручень

За результатами виконання іноземного доручення суд України складає документи, передбачені законом, відповідним міжнародним договором України, і надсилає їх до Мін'юсту через головне територіальне управління юстиції.

Відповідно до ч. 8 ст. 501 ЦПК України виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів підтверджується **протоколом судового засідання**, у якому зазначаються заяви чи повідомлення, зроблені особами у зв'язку з отриманням документів, а також **підтвердженням** про повідомлення особи про необхідність явки до суду для отримання документів та **іншими документами**, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

Аналогічні норми містяться і в Інструкції. Так, п. 3.6.1 Інструкції встановлено, що якщо інше не передбачено міжнародним договором України, суд України складає такі документи:

стосовно іноземного доручення про вручення документів - **протокол судового засідання, виготовлений за допомогою друкувальних засобів, а також підтвердження про вручення документів, яке складається у двох примірниках;**

стосовно іноземного доручення про отримання доказів чи про вчинення інших процесуальних дій - **протокол судового засідання, інші документи, складені або отримані в ході виконання доручення, виготовлені за допомогою друкувальних засобів.**

Якщо інше не передбачено міжнародним договором України, документи, що складаються за результатами виконання іноземного доручення, підписують суддя, який безпосередньо виконав доручення, і особа, яка склала відповідний документ, та скріплюють печаткою суду України. Якщо документ складається з декількох аркушів, кожна сторінка повинна бути пронумерована та скріплена печаткою суду України.

Документи за результатами виконання доручення складаються судом у двох примірниках, один з яких залишається у матеріалах суду, а другий направляється до ГТУЮ у встановленому Інструкцією порядку.

Звертаємо Вашу увагу на необхідність виготовлення друкованого протоколу під час виконання іноземних судових доручень. Журнал судового засідання при цьому не друкується, диски із записом судового засідання до ГТУЮ не направляються, оскільки це не передбачено нормами законодавства, що регулюють порядок виконання іноземних судових доручень.

Якщо формуляр підтвердження про вручення документів іноземний компетентний орган надіслав разом з дорученням, суд України заповнює відповідні частини формуляра.

Якщо іноземне доручення про вручення містить документи у двох примірниках, суд України вручає один з них, а другий повертає разом з підтвердженням про вручення. Примірник, що повертають, повинен містити підпис особи, якій вручено документи, або інші помітки суду України, **якщо**

відповідне прохання висловлено в дорученні (в більшості випадків стосується вручення документів відповідно до Гаазької конвенції 65 року).

У разі неможливості виконання іноземного доручення суд України повертає доручення ГТУЮ без виконання із зазначенням причин, що перешкоджають його виконанню. Суд України також додає відповідні підтвердні документи:

✓ у разі невиконання у зв'язку з перебуванням фізичної особи у тривалому закордонному відрядженні або хворобою - довідку з місця роботи із зазначенням місця відрядження та дати повернення до України чи пояснення родичів або інших осіб, що проживають за відповідною адресою, довідку житлово-експлуатаційної організації чи виконавчого органу місцевого самоврядування, довідку з відповідного закладу охорони здоров'я;

✓ у разі невиконання у зв'язку зі смертю фізичної особи чи ліквідацією юридичної особи - відповідну інформацію органу реєстрації актів цивільного стану чи органу державної статистики;

✓ у разі невиконання у зв'язку з неявкою особи до суду - копії документів (судових повісток, повідомлень, розписок) на підтвердження того, що особу **принаймні двічі** було запрошено до суду України у порядку, установленому законодавством України;

✓ у разі невиконання у зв'язку з **фактичною відсутністю особи за вказаною адресою та неможливістю встановити її місце проживання чи місцезнаходження** - матеріали опитування родичів чи осіб, що проживають за даною адресою, довідку житлово-експлуатаційної організації чи виконавчого органу місцевого самоврядування, органів міграційної служби, органу внутрішніх справ чи органу державної статистики або інший документ, що може достовірно підтвердити фактичну відсутність особи;

✓ у разі невиконання з інших причин - інші документи, що підтверджують неможливість виконання.

У разі невиконання іноземного доручення про вручення документів суд України заповнює формуляр, що надійшов разом з дорученням, або складає підтвердження про вручення документів, зазначивши також причини невиконання.

Документи за результатами виконання іноземного доручення суд України складає українською мовою. Однак у випадках, передбачених міжнародним договором України, суд України складає документи мовою, передбаченою відповідним міжнародним договором України, або додає до них завірений переклад на таку мову.

2. Порядок та особливості надання міжнародної правової допомоги у цивільних справах щодо визнання та виконання судових рішень.

2.1. Звернення з клопотанням про визнання і виконання за кордоном рішення суду України.

Відповідно до статті 51 Конвенції кожна з Договірних Сторін на умовах, передбачених цією Конвенцією, визнає і виконує наступні рішення, винесені на території інших Договірних Сторін:

- рішення установ юстиції по цивільних і сімейних справах, включаючи затверджені судом мирові угоди по таких справах і нотаріальні акти у відношенні грошових зобов'язань;
- рішення судів по кримінальних справах про відшкодування збитку.

При цьому варто звернути увагу на Закон України «Про ратифікацію Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах» від 10 листопада 1994 року, яким визначено, що Україна бере на себе зобов'язання визнавати і виконувати рішення, винесені на територіях держав-учасниць Конвенції, передбачені пунктом «а» статті 51 Конвенції, **за винятком нотаріальних актів щодо грошових зобов'язань.**

Відповідно до статті 53 Конвенції клопотання про дозвіл примусового виконання рішення подається в компетентний суд Договірної Сторони, де рішення підлягає виконанню. Воно може бути подано й у суд, що виніс рішення в справі в першій інстанції. Цей суд направляє клопотання судові, компетентному винести рішення по клопотанню.

Відповідно до статті 53 до клопотання додаються:

- А) рішення або його засвідчена копія, а також *офіційний документ про те, що рішення набуло законної сили і підлягає виконанню* або про те, що воно підлягає виконанню до набуття законної сили, якщо це не впливає із самого рішення;
- Б) документ, з якого випливає, що сторона, проти якої було винесене рішення, що не прийняла участі в процесі, була в належному порядку і вчасно викликана в суд, а у випадку її процесуальної недієздатності була належним чином представлена;
- В) документ, що підтверджує часткове його виконання на момент його пересилання;
- Г) документ, що підтверджує угоду сторін, по справах договірної підсудності.

Загальні вимоги щодо оформлення клопотань про визнання і виконання українських судових рішень за кордоном встановлені розділом 4 Інструкції.

Зокрема, вказаним розділом встановлено форми клопотань, а також форми довідок, які мають до них долучатися. Всі документи доцільно перевіряти за сайтом ВР – всі додатки до Інструкції там розміщені в форматі World та містяться в поточній редакції, чинній на день перегляду.

Відповідно до п. 4.6. Інструкції якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законодавством запитуваної держави, клопотання особи чи органу може бути складено згідно з формою, що наведена в додатку 6 до Інструкції. Клопотання друкується на чистих аркушах паперу без штампів суду.

Відповідно до п. 4.8. Інструкції якщо заінтересована особа подає клопотання до суду України, який постановив рішення, відповідний суд додає до клопотання документи, передбачені відповідним міжнародним договором України або пунктом 4.7 Інструкції. Підпис зацікавленої особи на клопотанні засвідчується підписом судді, який одержав клопотання, та скріплюється печаткою суду України. У разі оформлення клопотання юридичною особою до пакета документів додається довіреність на право представляти інтереси цієї особи в судах, оформлена відповідно до чинного законодавства України.

З метою звернення з клопотанням про визнання та виконання рішення суду України до компетентного органу запитуваної держави заінтересована особа звертається до суду України, який ухвалив рішення, для отримання документів, передбачених міжнародним договором України. Якщо міжнародний договір України не визначає переліку документів, що додаються до клопотання, судом України надаються:

засвідчена належним чином копія судового рішення;

довідка про те, що рішення набрало законної сили, якщо це не впливає безпосередньо з тексту рішення чи вироку, за формою згідно з додатком 7;

довідка стосовно виконання частини рішення або невиконання рішення на території України за формою згідно з додатком 8;

якщо відповідач не брав участі в судовому засіданні - довідка про те, що відповідач був належним чином повідомлений про день та час судового розгляду (за формою згідно з додатком 9),

копії документів справи, що підтверджують повідомлення відповідача належним чином про час та місце судового розгляду справи.

Всі вищезазначені довідки друкуються на чистих аркушах паперу, без штампів суду.

Документи, що надає суд України, засвідчуються підписом судді і скріплюються гербовою печаткою суду України.

У разі необхідності визнання та виконання рішення третейського суду заінтересована особа додає також оригінал або належним чином засвідчену копію арбітражної угоди.

Якщо з часу винесення рішення до моменту звернення до суду України з клопотанням стягувач (стягувачка) змінив прізвище, слід додати належним чином засвідчену копію документа, що підтверджує факт зміни прізвища.

З урахуванням практики, яка склалася під час розгляду на підставі Конвенції іноземними судами клопотань про визнання і виконання на своїй території іноземних судових рішень, іноземні суди залишають без розгляду такі клопотання або взагалі відмовляють у наданні дозволу, **якщо не надано копій документів, підтверджуючих повідомлення відповідача.** Також трапляються випадки, коли російські суди, отримавши клопотання українського суду, у подальшому надсилають окреме судове доручення про витребування із суду ініціатора звернення копій підтверджуючих документів про повідомлення відповідача про час та місце судового розгляду справи щодо нього. У такому випадку значно затягуються строки розгляду клопотань українських заявників за кордоном.

Тому, звертаємо увагу на необхідність долучення до клопотань копій документів, які підтверджують належне повідомлення відповідача про дату та місце судового розгляду.

Окремо звертаємо увагу, що **клопотання про стягнення судового збору в дохід держави складається судом.**

Відповідно до нової редакції п. 4.4 Інструкції якщо рішенням суду України передбачено стягнення з особи судового збору, клопотання про визнання і виконання рішення у відповідній частині складається судом України, який постановив рішення у першій інстанції, за формою, наведеною у [додатку 5](#). Клопотання друкується на чистих аркушах паперу без штампів суду.

Тому в разі винесення рішення, яке має виконуватися на території іноземної держави – разом з клопотанням зацікавленої особи суду доцільно готувати пакет документів за клопотанням про визнання та виконання вказаного рішення в частині стягнення судового збору.

Відповідно до п. 4.11. Інструкції інформацію про результати розгляду клопотання ГТУЮ доводить до відома заінтересованої особи. У разі надходження копій іноземної судової ухвали за результатами розгляду клопотання вони надсилаються суду України, який ухвалив рішення у першій інстанції, про що інформують заінтересовану особу.

2.2. Питання визнання і виконання іноземних судових рішень в Україні.

Питання визнання і виконання іноземних судових рішень в Україні регламентуються главою 1 розділу IX ЦПК України та розділом 5 Інструкції.

Статтями 462-466 ЦПК визначено умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню, строки його пред'явлення, підсудність та порядок подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Аналогічні положення містяться і в п.п 5.1.-5.5 Інструкції.

Встановлено, що рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності. У разі якщо визнання та виконання рішення іноземного суду залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше.

Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні **протягом трьох років** з дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки.

Питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника.

Якщо боржник не має місця проживання (перебування) або місцезнаходження на території України або його місце проживання (перебування) або місцезнаходження невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцезнаходженням в Україні майна боржника.

Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається до суду безпосередньо стягувачем (його представником) або, відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, іншою особою (її представником). Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду через органи державної влади України, суд приймає до розгляду клопотання, що надійшло через орган державної влади України (Мін'юст та ГТУЮ).

У разі відсутності міжнародного договору України у відносинах із запитуючою державою або ненабуття чинності таким міжнародним договором, або неповноти документів, передбачених відповідним міжнародним договором, іноземне клопотання повертається до іноземного компетентного органу, від якого воно надійшло, з поясненням причин повернення.

Розгляд іноземного клопотання здійснюється згідно з ЦПК України, в тому числі стосовно рішення третейського суду або міжнародного

комерційного арбітражу. У разі, якщо міжнародний договір містить інші норми, застосовуються положення міжнародного договору.

Ухвала за результатами розгляду іноземного клопотання складається українською мовою. Однак у випадках, передбачених міжнародним договором України, **суд України складає ухвалу мовою, передбаченою відповідним міжнародним договором України, або додає до неї завірених відповідно до законодавства України переклад на таку мову.**

Суд України протягом трьох днів від дати проголошення ухвали за результатами розгляду іноземного клопотання надсилає сторонам її копії. У разі якщо сторона знаходиться за кордоном і не має в Україні уповноваженого представника, копія ухвали про результати розгляду іноземного клопотання надсилається до головного територіального управління юстиції для передачі копії ухвали належними каналами.

Суд України на підставі рішення іноземного суду й ухвали про його визнання та надання дозволу на його примусове виконання **одразу після набрання нею законної сили видає виконавчий лист і надсилає його із супровідним листом та копіями зазначеної ухвали і клопотання стягувача на виконання до відповідного органу державної виконавчої служби.** Про направлення виконавчого листа суд України повідомляє ГТУЮ із зазначенням дати направлення виконавчого листа на виконання та назви органу державної виконавчої служби. Головне територіальне управління юстиції отримує інформацію із зазначенням адреси та номера телефону органу державної виконавчої служби направляє запитуючій стороні.

Новою редакцією п.5.7 Інструкції чітко встановлені вимоги до виконавчого листа.

У виконавчому документі зазначаються:

- 1) назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище та ініціали посадової особи, що його видали;
- 2) дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, власне ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код суб'єкта господарської діяльності стягувача та боржника (для юридичних осіб), індивідуальний ідентифікаційний номер стягувача та боржника (для фізичних осіб - платників податків) або номер і серія паспорта стягувача та боржника для фізичних осіб - громадян України, які через свої релігійні або інші переконання відмовилися від прийняття ідентифікаційного номера, офіційно повідомили про це відповідні органи державної влади та мають відмітку в паспорті громадянина України, а також інші дані, якщо вони відомі суду чи іншому органу, що видав виконавчий документ, які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню, зокрема, дата народження боржника та його місце роботи (для фізичних осіб), місцезнаходження майна боржника, рахунки стягувача та боржника тощо;

- 4) резолютивна частина рішення;
- 5) дата набрання законної (юридичної) сили рішенням;
- 6) строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Ідентифікаційний номер суб'єкта господарської діяльності стягувача та боржника (для юридичних осіб), індивідуальний ідентифікаційний номер стягувача та боржника (для фізичних осіб) не зазначаються у випадках, якщо законодавством країни, на території якої зареєстровано юридичну особу, не передбачено присвоєння юридичній особі такого номера та якщо законодавством країни, на території якої проживає фізична особа - іноземець, встановлено інші форми обліку.

Виконавчий документ має бути підписаний уповноваженою особою та скріплений печаткою.

Якщо рішення іноземного суду, дозвіл на примусове виконання якого наданий судом України, стосується стягнення коштів, які вказані в іноземній грошовій валюті, суду слід пам'ятати про необхідність перерахування іноземної валюти в гривні за курсом НБУ на день постановлення рішення (винесення ухвали).

Окремо слід завернути увагу, що у разі задоволення клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення іноземного суду з питань державної реєстрації актів цивільного стану. В таких випадках суд України надсилає 2 примірники копії ухвали про визнання та надання дозволу на його виконання (яка набрала чинності) разом з копіями рішення іноземного суду та клопотанням заінтересованої особи до ГТУЮ.

Головним територіальним управлінням юстиції один примірник ухвали про визнання та надання дозволу на виконання разом з копіями рішення іноземного суду та клопотанням заінтересованої особи передається для організації виконання до відділу державної реєстрації актів цивільного стану управління державної реєстрації головного територіального управління юстиції.

3. Особливості виконання Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року та Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року.

Порядок оформлення доручення про вручення документів за кордоном на підставі Конвенції 1965 року та його подальше направлення на виконання регламентовано розділом 6 Інструкції.

Доручення про вручення документів складається судом чи іншим заінтересованим компетентним органом України у формі прохання згідно з додатком 10 до Інструкції.

Заповненню підлягають дві частини формуляра – «Прохання» і «Короткий виклад документа» - з урахуванням наступного: при заповненні частини «Прохання» необхідно обов'язково закреслювати будь-які пункти від «а» до «с», які не підлягають урахуванню під час виконання доручення; частина «Короткий виклад документа» призначена для вручення отримувачу

разом з пакетом документів і має містити якомога детальнішу інформацію, у тому числі стосовно запитуючого органу і сторін у справі, включаючи наявні контактні телефони.

Щодо заповнення частин прохання, звертаємо увагу на наступне:

«Назва і адреса запитуючого органу»: необхідно зазначити найменування суду, який складає доручення/прохання, його повну адресу;

«Назва і адреса запитованого органу»: необхідно зазначити найменування і адресу Центрального органу іноземної держави, визначеного запитованою державою відповідно до статті 2 цієї Конвенції.

Інформація стосовно зазначеного органу розміщена на офіційному веб-сайті Гаазької Конференції www.hcch.net/index_en.php?act=home.splash

Гербова печатка суду ставиться виключно на першому аркуші частини «Прохання», на частинах Прохання «Сертифікат», «Короткий виклад документа, що підлягає врученню», «судовий документ», «Позасудовий документ» печатка суду не ставиться.

Щодо заповнення частин Прохання **«Судовий документ»** та **«Позасудовий документ»** звертаємо увагу на надані Гаазькою Конференцією роз'яснення з цього приводу:

«Судовий документ» - повістки, пояснення відповідача, рішення та постанови судових органів, виклик свідків та пояснення експертів;

«Позасудові документи» відрізняються і від судових в тому, що вони непрямо пов'язані із судом, і від безпосередньо приватних документів в тому, що вони вимагають втручання «державного органу або представника судової влади», включаючи заперечення на шлюб, дозвіл на усиновлення, згода на батьківство, нотаріальні акти тощо.

Обов'язковий переклад всіх документів.

В пункті 6.3. Інструкції вказано, що відповідно до ст. 7 Конвенції 1965 року формуляр обов'язково складається французькою чи англійською мовою чи мовою запитованої держави, а в разі заповнення українською мовою – обов'язково супроводжується перекладом на одну із зазначених мов.

У разі, якщо документ підлягає врученню в іноземній державі відповідно до частини 1 статті 5 Конвенції 1965 року, він має бути складений або перекладений на офіційну мову або одну з офіційних мов запитованої держави.

Згідно з п. 6.5. Інструкції заповнений формуляр доручення і документи, що підлягають врученню, надсилаються у двох примірниках.

Як вже зазначалося вище, прохання про вручення документів, оформлене на підставі Конвенції 1965 року, надсилається судом України безпосередньо до Центрального органу іноземної держави, визначеного запитованою державою відповідно до статті 2 цієї Конвенції, без необхідності його направлення через ГТУЮ.

До речі, аналогічний порядок стосується і отримання судом інформації про стан виконання доручення, яке було направлено на підставі Конвенції 1965 року до іноземного органу. Так, у разі потреби одержання інформації про стан виконання доручення суд України звертається до запитованої

держави лише **безпосередньо**. При цьому додається фотокопія заповненого судом України формуляра (абз. 2 п. 6.7. Інструкції).

В той же час ми рекомендуємо попередньо звертатися до ГТУЮ для узгодження всіх практичних питань заповнення формуляра під час його складання українською мовою (до здійснення перекладу) для перевірки правильності його заповнення, уточнення адреси центрального органу наявності оплати тощо.

Документи можуть надсилатися для перевірки на електронну адресу сектору: predstvsudah@cn.minjust.gov.ua

Щодо оплати виконання українського доручення на території іноземної держави відповідно до Конвенції 1965 року. Відповідно до статті 12 Конвенції 1965 року вручення судових документів, отриманих від Договірної Держави, не потребує оплати або відшкодування зборів або витрат в зв'язку з врученням, здійсненим запитуваною Державою. Запитуючий орган сплачує або відшкодовує витрати, що виникли в зв'язку з: а) виконанням роботи судовим працівником або особою, компетентною відповідно до закону запитуваної Держави, б) використанням особливого способу вручення.

Однак деякі країни-учасниці Конвенції висловили свої застереження, в тому числі і щодо оплати послуг. Отримати оперативну інформацію щодо наявності/відсутності оплати можна офіційному сайті Гаазької конференції (www.hcch.net) в підрозділі конкретної країни в підрубриці "Практична інформація" - застереження до ст. 12.

Всі запити про вручення, що не супроводжені належною оплатою повертаються без вручення.

Наприклад, оплата вимагається такими країнами як США, Канада, Кіпр, Греція тощо.

Так, оплата за вручення судових документів на території США становить 95 доларів США.

Крім того, відповідно до положень Конвенції особа має право відмовитися від отримання документів, якщо вони складені мовою, яку вона не розуміє. При здійсненні перекладу також достатньо засвідчення перекладача (центру перекладів). **Нотаріальне засвідчення не вимагається.**

Виконання судами України іноземних доручень, які надходять на підставі Конвенції 1965 року здійснюється в порядку, встановленому розділом IX ЦПК України та розділом 3 Інструкції, про що зазначалося, з особливостями, встановленими розділом 6 Інструкції.

Відповідно до п. 6.11. Інструкції суд України викликає особу, щодо якої необхідно вчинити процесуальні дії, і пропонує отримати судові документи. Один примірник частини формуляра доручення про вручення, що містить короткий виклад суті документа, який підлягає врученню, вручається разом з таким документом. *Особа, якій вручаються документи, ставить свій підпис на підтвердженні про вручення документа, що складається органом, який виконує доручення, згідно з додатком 2 до цієї Інструкції.*

Звертаємо увагу на те, що підтвердження про вручення документів згідно додатку 2 до Інструкції обов'язково має складатися у 2 примірниках незалежно від того виконане доручення чи ні.

При виконанні доручення суду необхідно звернути увагу на ч. 6 ст. 501 ЦПК. З огляду на цю норму, у разі, коли у суду є документи, які підтверджують належне повідомлення одержувача і останній не з'являється до суду, то у протоколі судового засідання необхідно вказувати, що одержувач належним чином повідомлений, у зв'язку з чим відповідно до ч. 6 ст. 501 ЦПК України документи вважаються врученими. Таким повинно бути і формулювання у підтвердженні про вручення (у графі «підпис одержувача або причини невручення документів»). **При цьому належним чином засвідчені копії документів, які підтверджують виклики одержувача до суду, необхідно обов'язково долучати до матеріалів, що повертаються.**

Порядок оформлення доручення про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах на підставі Конвенції 1970 року та його подальше направлення на виконання регламентовано розділом 7 Інструкції.

Доручення про вручення документів складається судом згідно з формою запиту відповідно до додатку 11 до Інструкції.

Щодо заповнення запиту звертаємо увагу на наступне:

«Запитуючий орган»: необхідно зазначити найменування суду, який складає запит, його повну адресу;

«Центральний орган запитуваної Сторони»: необхідно зазначити найменування і адресу Центрального органу іноземної держави, визначеного запитуваною державою відповідно до статті 2 цієї Конвенції. Інформація стосовно зазначеного органу розміщена на офіційному веб-сайті Гаазької Конференції www.hcch.net/index_en.php?act=home.splash

Гербова печатка суду ставиться в кінці запиту в графі «Підпис і печатка запитуючого органу».

Звертаємо увагу на обов'язковий переклад запиту.

Відповідно до статті 4 Конвенції судове доручення (запит) складається мовою запитуваного органу або супроводжується перекладом на цю мову. Однак, Договірна Держава приймає доручення також англійською чи французькою мовою або перекладом на одну з цих мов, якщо вона не зробила застереження на підставі статті 33.

Договірна Держава, яка має більш ніж одну офіційну мову і не може в зв'язку з умовами внутрішнього законодавства приймати доручення однією з цих мов на всій території, шляхом подання заяви визначає мову, якою повинно складено або перекладено доручення у певних частинах її території. В разі недотримання умов такої заяви без поважної причини витрати по перекладу належною мовою покриваються запитуючою Державою.

Справжність перекладу, що додається до доручення, повинна бути засвідчена дипломатичним службовцем або консульським агентом, або перекладачем під присягою, або будь-якою іншою особою, яка має такі повноваження в будь-якій Державі.

Нотаріальне засвідчення перекладу документів не вимагається.

При вирішенні питання щодо того, якою мовою має бути складений/перекладений запит, необхідно звертати увагу на інформацію щодо застережень, висловлених відповідною країною, які також містяться на офіційному сайті Гаазької конференції, зазначеному вище.

4. Міжнародна правова допомога у кримінальних справах відповідно до КПК України. Підстави та порядок зносин.

Згідно з частиною першою статті 1 Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року договірні сторони зобов'язуються надавати одна одній якнайширшу взаємну допомогу у кримінальному переслідуванні правопорушень, покарання яких, на момент прохання про надання допомоги, підпадає під юрисдикцію судових властей запитуючої сторони. Також, відповідно до частини першої статті 3 зазначеної Конвенції, запитувана сторона виконує будь-які судові доручення, які стосуються кримінальної справи і які надсилаються їй судовими властями запитуючої сторони з метою передачі матеріалів судової справи або документів.

Відповідно до статті 542 КПК України міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у КПК, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Відповідно до статті 561 КПК України на території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги можуть бути проведення будь-які процесуальні дії, передбачені КПК або міжнародним договором.

Порядок вручення документів за дорученням іноземного органу визначено статтею 564 КПК України. Так, за запитом компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу документи та рішення, долучені до такого запиту, вручаються особі, визначеній у запиті, в порядку, встановленому цією статтею.

Слідчий, прокурор або суд для виконання запиту компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу викликає особу для вручення документів. Якщо особа не з'явилася без поважних причин, до неї може бути застосовано привід у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Відповідно до статті 140 КПК України привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – судом за клопотанням

сторони кримінального провадження, потерпілого або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка.

У разі, коли судом при виконанні іноземного доручення було винесено ухвалу про привід і він не був виконаний з тих чи інших причин, необхідно обов'язково до матеріалів, що повертатимуться управлінню юстиції, долучати документи щодо неможливості виконання приводу. Зокрема, ч. 4 ст. 143 КПК України передбачено, що у разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

Орган досудового розслідування, слідчий, прокурор або суд складає протокол про вручення особі документів із зазначенням місця та дати їх вручення. Протокол підписується особою, якій вручено документи, з викладом її заяв або зауважень при отриманні документів. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, складається також окреме підтвердження, що підписується особою, яка отримала документи, та особою, яка здійснила їх вручення.

У разі відмови особи отримати документи, що підлягають врученню, про це зазначається у протоколі. При цьому документи, що підлягають врученню, вважаються врученими, про що зазначається у протоколі.

Якщо документи, що підлягають врученню, не містять перекладу українською мовою і складені мовою, яка є незрозумілою особі, зазначеній у запиті, така особа має право відмовитися отримати документи. У такому разі документи вважаються такими, вручення яких не відбулося.

Протокол про вручення документів передається разом з іншими документами, доданими до запиту, компетентному органу іноземної держави у порядку, передбаченому статтею 558 цього Кодексу.

Складені органом досудового розслідування, слідчим, прокурором або суддею документи для забезпечення виконання запиту про міжнародну правову допомогу підписуються зазначеними посадовими особами та скріплюються печаткою відповідного органу. Отримані за результатами виконання запиту від інших відомств, установ чи підприємств (незалежно від форми власності) документи повинні бути підписані їхніми керівниками та скріплені печаткою відповідного відомства, установи чи підприємства. Орган досудового розслідування або слідчий передає матеріали виконання запиту прокурору, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування, для перевірки повноти і законності проведених слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Отримані під час виконання запиту про міжнародну правову допомогу документи направляються компетентному органу іноземної держави у порядку, встановленому відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Вимогами ч. 2 ст. 558 КПК України встановлено, що **запит компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу виконується упродовж одного місяця з дати його надходження до безпосереднього виконавця.** За необхідності виконання складних та великих за обсягами процесуальних дій, у тому числі таких, що потребують погодження прокурора або можуть бути проведені лише на підставі ухвали слідчого судді, строк виконання може бути продовжений центральним органом України або органом, уповноваженим здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу.

Статтею 545 КПК України визначено центральні органи України з питань надання міжнародної правової допомоги у кримінальних справах. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 545 КПК України Міністерство юстиції України звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав. Таким чином, строк виконання судами України іноземного доручення про правову допомогу у кримінальних справах, може бути продовжений Міністерством юстиції України.

Як впливає із вищевикладеного, у тих випадках, коли суд України з тих чи інших причин не встигає виконати іноземне доручення у встановлений чинним законодавством строк, йому необхідно підготувати лист на Головне територіальне управління юстиції у Дніпропетровській області із зазначенням інформації про стан виконання іноземного доручення, про те, які заходи вживаються судом щодо його виконання (направлення викликів на адресу особи, вказаної у дорученні, тощо) та про причини неможливості виконання у передбачений КПК України строк, для того, щоб ця інформація в подальшому була повідомлена на адресу іноземного компетентного органу безпосередньо або через Міністерство юстиції України.

З метою забезпечення своєчасного виконання іноземних доручень про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах та вжиття зі свого боку Головним територіальним управлінням юстиції у Дніпропетровській області всіх належних заходів щодо здійснення контролю за цими строками, звертаємо увагу всіх судів без виключення повідомляти на нашу адресу інформацію про дату отримання судом іноземного доручення, дату передання його на виконання до судді, а також П.І.Б. судді – виконавця доручення та його контактні дані (службовий номер телефону судді та/або його секретаря/помічника). Вказану інформацію необхідно надсилати без затримок на нашу адресу за допомогою факсимільного зв'язку чи електронною поштою та звичайною поштою відповідно.